

УДК 821.161.2-6

ЕПІСТОЛЯРІЙ ГРИГОРА ТЮТЮННИКА: ПРОБЛЕМА СТОСУНКІВ З МАТІР'Ю

Яна Вікторівна Пархета

parheta@rambler.ru

Аспірантка

Кафедра української літератури

Кіровоградський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка

Вул. Шевченка, 1, 25006, м. Кіровоград, Україна

Анотація. Аналізується епістолярій Григора Тютюнника з урахуванням психопоетологічного підходу. Увага зосереджена на розгляді листів Ганни Михайлівни до сина, які дають змогу простежити зародження образи сина на матір і складні взаємини між ними в подальшому. Проаналізовані листи письменника до дружини та друзів, що оприявлюють складнощі у взаєминах між Григором Тютюнником та Ганною Михайлівною. Припускаємо, що складні відносини Гр. Тютюнника з матір'ю знайшли певне відображення в художніх творах письменника. Перспективою дослідження вважаємо кореляції особистісного та художнього в мегатексті митця.

Ключові слова: Григір Тютюнник, епістолярій, психопоетологічний підхід, психоструктура особистості, едіпів комплекс.

Літературознавець Д. Нитченко, в архіві якого зберігаються тисячі листів різних письменників, наголошував на тому, що „*епістолярна спадщина письменників завжди стає найкращим джерелом для вивчення життя того чи іншого автора*” [7, с. 1]. На думку М. Алексєєва, „*листи письменників – важливе джерело, яке має велике й різностороннє значення для вивчення особистості і творчості авторів, часів, в які вони жили, людей, які їх оточували і мали з ними безпосереднє спілкування*” [1, с. 327]. Листування було і є не лише способом передачі інформації, а й джерелом інтимного внутрішнього світу адресанта. Так, листи розкривають внутрішні інтенції письменника, його художні уподобання; містять роздуми над соціальними, політичними проблемами, а тому є вдячним матеріалом для спостережень над психосвітом митця. Тож епістолярій творчих, неординарних людей, до яких ми зараховуємо

і письменників, дає змогу наблизитись до них, перш за все, як до особистостей, а також зазирнути до їхньої творчої лабораторії. Цієї думки дотримуються такі науковці: П. Громов, В. Кузьменко, М. Ковалик, М. Коцюбинська, Л. Курило, Г. Мазоха, С. Михида, І. Цибенко та ін.

Епістолярна спадщина Гр. Тютюнника сконденсована в упорядкованому О. Неживим виданні „Бути письменником: щоденники, записники, листи” (2011) та книзі О. Шугая „Усе живе – тепле...”: Нове про Григора Тютюнника” (2006). Слід відзначити авторів, окремі публікації яких зосереджені на оприлюдненні листів Гр. Тютюнника (Г. Аврахов, М. Жулинський, Ж. Ляхова, П. Малєєв та ін.) та їхньому аналізі (М. Домчук, Л. Марчук, Г. Мазоха та ін.).

На нашу думку, аналіз епістолярію письменника в подальшому сприятиме кореляції особистісного та художнього у мегатексті митця. Відсутність наукових праць, у яких аналіз листування Гр. Тютюнника та його матері – Ганни Михайлівни здійснювався б з урахуванням психопоетичного підходу, актуалізує пропонуване дослідження.

Завдання статті: проаналізувати листи Ганни Михайлівни до Григора Тютюнника, а також письменника до дружини та друзів, які оприявлюють складнощі у взаєминах між Григором Тютюнником і Ганною Михайлівною.

Об’єктом дослідження є епістолярій Григора Тютюнника та Ганни Михайлівни, а також листи інших учасників епістолярного діалогу.

На жаль, не збереглося листів сина до матері. Усе ж відзначимо, що відсутність одного з кореспондентів не спричиняє великих труднощів у з’ясуванні змісту листа. Епістолярна спадщина Григора Тютюнника невелика, але, на нашу думку, інформативно багата. Зауважимо, що письменники-шістдесятники (до яких ми зараховуємо Гр. Тютюнника) у житті та творчості тяжіли до ширості, індивідуалізації, самоактуалізації, подолання стереотипів. Тому, спираючись на велику міру відвертості в листуванні письменника (на що вказує О. Неживий), припускаємо, що епістолярні джерела Гр. Тютюнника уможливають глибше осягнення взаємин між ним і Ганною Михайлівною, а також є вагомим джерелом оприявлення психоструктури особистості письменника. Кореспонденція письменника доповнюється листуванням з іншими учасниками епістолярного діалогу, а саме: Людмилою Тютюнник – дружиною Григора, Юхимовичем Василем Лукичем – українським письменником, Гавриловим Пилипом

Трохимовичем – літературознавцем, однокурсником і другом Гр. Тютюнника.

На сьогодні беззаперечним у літературознавстві є факт, що в епістолярних текстах (особливо ХІХ–ХХ ст.) виразно постає особистість автора. Проте, як зазначає М. Коцюбинська, автопортрет митця в листах виокремлюється *„за умови вдумливого уважного читання – без абсолютизації кожного слова і кожної щохвилиної реакції”* [3, с. 37]. Щоб віднайти істину, необхідно зіставити всі інформаційні джерела (автобіографія, листи, щоденники, записники, художні твори) з історичною обстановкою і реальним психологічним кліматом [3, с. 37].

Досліджуючи творчість письменників-шістдесятників крізь призму філософії, Л. Тарнашинська зауважує: *„аби згармонізувати своє внутрішнє діалогізування, яке значно активізується в кризових ситуаціях, а відтак потребує великої душевної напруги та відповідальності (риторика вчинку), шістдесятники метаграницно потребували зовнішнього спілкування: по-перше, як публічного самовираження та психологічного способу зняття внутрішньої тривоги, що супроводжує екзистенцію у її бутті-в-світі, а по-друге, – й друге не менш важливе, ніж перше, – соціалізації власного Я, тобто „розмикання” його в соціум, у зовнішній світ”* [9, с. 179].

Листування між Григором та Людмилою Тютюнниками кількісно багатше, порівняно з листуванням сина з матір'ю. Очевидно, це пояснюється тим, що кореспонденція між чоловіком і дружиною містить значний пласт побутових тем і проблем. Усе ж виокремлюємо ширі, інформативні листи. Так, в одному з листів до дружини Гр. Тютюнник зізнається: *„А я ведь помню ее, маму свою, и не такой. Не злость, конечно, вызывают во мне эти воспоминания, – я не злопамятный, – а скорее печаль”* [13, с. 120]. Хоча зі спогадів сучасників письменника нам відомо, що Гр. Тютюнник був безкомпромісним і надовго зберігав у пам'яті й душі образи. Зокрема, він запам'ятав, як мати його була: *„Я мгновенно вспоминаю, что прошлую ночь мне снился огонь – верное предзнаменование порки. Теперь уже незачем скрывать, признаюсь, что в детстве огонь снился мне почти семь раз на неделю”* [13, с. 121]. Тож не викликає сумнівів, що, як вразливий і неординарній дитині, Гр. Тютюннику саме ці події запам'яталися найбільше. Підкреслимо величезний вплив матері на дитину, адже: *„дитина сприймає образ матері всією повнотою своїх почуттів, материнське схвалення – найдорожчий скарб, її вербальні образи –*

жорстокіші від фізичних тортур” [6, с. 103]. А, як було зазначено вище, крім словесних тортур, Гр. Тютюнник відчував ще й фізичні.

У листі до дружини письменник звіряється, як важко почувати себе скривдженим, і пригадує обман своєї матері: „Помню, в 40-м году проснулся я однажды ночью от какого-то стука тревожного. Выбежал босиком в коридор. В самом его конце стоит моя мать с плетеной корзиной в одной руке и каким-то белым узелком в другой. Она одета в серый костюм и с белой вязаной шалью на голове. Она в ту минуту „міняла сина на бахуря”, а мне сказала:

– Я зараз синок. Ось донесу до діда Карпа вещи і вернусь.

Я поверил тогда ей, но долго не мог уснуть потом. А утром ее уже не было. Она уехала в Шиловку. Были потом очень долго только дядя и тетя. А ее не было... Сейчас она меня любит и целует в каждом письме <...>. Да, а у меня на душе и по сей день заморозок” [13, с. 138]. У зазначеному контексті відмітимо, що психологи указують на те, що син легше простить зраду батька, ніж матері. Простеживши еволюцію стосунків Гр. Тютюнника з матір'ю, спостерігаємо, що після зради батькові мати назавжди втратила повагу й довіру сина до себе.

Григор Тютюнник у „другому” (О. Шугай) листі до дружини від 28.01.1958 р. щиро зізнається в материній зраді батькові з „чужим” і відверто демонструє почуття ревності до матері: „Она уже забыла обо мне. Ей грустно, тошно. Она молится. Я знаю: она ждет его; она ждет мужа другой жены; ждет человека, у которого своя семья, дети. Она, моя мать, знает, что его жена страдает, что страдают его дети, знает, что завтра утром наши ворота будут облиты дегтем и она будет сцарапывать ножом эти позорные пятна – знает; но она ждет, потому что любит. Гнетущую тишину в хате нарушает песня; она выплывает из темноты так тихо и незаметно, словно не человек поет ее, а его тень. До конца дней моих эта песня останется в моей душе такой, какой слышал я ее в тот холодный вечер сорок третьего года – она сдавливает душу и печет на сердце, словно туда упало зернышко красного перца. Тогда эту песню пела не моя мать. Ее пела молодая красивая женщина, любящая... нет, не своего сына, а этого, чужого мужа” (підкреслення наше. – Я. П.) [13, с. 122]. Ця пісня навівала сум на дитину. Гр. Тютюнник зізнається: „грусть, раздирающая душу даже мне – тому, кто ревнует свою мать и ненавидит этого, чужого мужа” [13, с. 122]. Уривок із цього листа засвідчує наявність едіпового комплексу Гр. Тютюнника, а саме: більш повного едіпового комплексу, коли хлопець одночасно любить матір, ревнує її і ненавидить.

Звісно, що холод у стосунках між Григором Тютюнником та Ганною Михайлівною був, хоч в окремих джерелах зауважуємо докази того, що син її все ж любив та оберігав. Зокрема, на цьому наголошує О. Черненко, дружина Григорія. Вона пригадує, що Григир не звертав увагу на те, що мати була просто, бідно одягнена: „ходив з нею у „Молодь”, „Веселку”, на кіностудію ім. О. Довженка. „Оце моя мама”, – одрекомендував він свою мамуселянку” [12, с. 128]. Звичайно, на перший погляд, це дійсно виглядає як шанобливе ставлення до матері. Проте, знаючи складний характер Григора, якому постійно за щось хотіли дорікнути, а він не втрачав можливості вибухнути гнівом у відповідь, представлення редакторам, літераторам своєї матері-селянки можна інтерпретувати як виклик тим, хто принижує село й цурається своїх сільських коренів.

Як зазначає Є. Гуцало, Григир завжди згадував учинки молодій матері і „не можучи чи й не бажаючи зрозуміти деякі її вчинки, які неминуче позначились і на його долі, і на його вразливій психіці, він тепер, уже з висоти свого дорослого буття, уже з Києва, уже з літератури, до якої щойно ступив обома ногами, звертався, допитувався, домагався відповіді: як посміла тоді-то й тоді-то, в молодому віці, вчинити саме отак” [2, с. 207]. Ключовим є те, що запитання, образи Григора Тютюнника були адресовані молодій матері, а не тій, яка приїжджала до сина, догоджала та допомагала.

Оприлюднені листи Ганни Михайлівни до Григора Тютюнника засвідчують складні взаємини між ними. У листі від 6 лютого 1976 року мати пише про докори сина: „і все ти мині брехню завдаєш скільки про це говорено і переговорено іще тепер будеш упрікати цього вже не треба бо в кожній людині є помилки у житті люди не ангели як склалось у кого так прожили люди ну звісно у мене найхуже од усіх людей ну цього вже не вернеш воно вже прожито не даром є приказка є каяття та нема вороття...” [13, с. 220] (тут і далі – авторська редакція. – Я. П.). Олена Черненко пригадує, як Григир докоряв матері: „Мамо, скажіть, а ви любили тата? Ні, не любили! А навіщо ж ви прийняли приймака?” [12, с. 128]. Зіставивши різні джерела інформації про дату так званого другого заміжжя матері, можемо стверджувати, що мати прийняла приймака не у 1948 році, а аж у 1956 (на це вказують сусідка Ганни Михайлівни – тітка Настя і, зрештою, сам Григир). Беручи до уваги велику різницю в зазначених крайніх датах, можна зрозуміти вчинок Ганни Михайлівни.

При пильному аналізі спогадів друзів Гр. Тютюнника, а також родичів про відносини між Гр. Тютюнником та його матір'ю, ми схильні стверджувати, що хоч усе життя мати й намагалася спокутувати свою провину (допомагала синові, чим і як могла: „приїжджала до сина з чималими клумаками” [2, с. 207]), Григірдесь глибоко усе ж тримав на неї образі. У кожному листі Ганни Михайлівни до сина помітна турбота про нього і його сім'ю: „а я про вас думаю день і ніч не сплю особливо за тебе гриша не буду писати ти і сам поймеш без слів чого я про тебе переживаю молю Бога щоб ти біз нічийого наставлення сам собі дав раду це буде велика радість для вас усіх і для мене” [13, с. 222] або „грошей міні не треба я за свої приїду і поїду а у вас сімя поїсте привезу курей картошки може ще що вобщим той раз міні харашо було що ти Гриша міні написав що брать ну і цей раз напишіть не серд(ьт)есь я привезу поки тепліше а тоді вже не буду набридять” [13, с. 223]. Видно, що мати постійно відчувала осуд сина. Постійні думки про здоров'я і добробут його сім'ї засвідчують, що вона давним-давно зрозуміла свою вину й намагалась надолужити ту любов, турботу, якої не дала синові в дитинстві.

Відвертість у листах Гр. Тютюнника до інших кореспондентів також унаочнює ставлення до матері. Зокрема, у листах до друзів письменник переймається різними, часто побутовими проблемами, подає відомості про зустрічі зі спільними знайомими. Зазначимо, що навіть листи начебто побутового характеру можуть мати неабияку цінність. За дослідженням В. Святювця, Ван Гог, говорячи про листи, застерігав, що треба виховувати в собі вміння в листах бачити „раціональне зерно, відшукати в них найбільш цінні, значущі місця” (цит. за: [8, с. 23]). Так, у листі до П. Гаврилова письменник використовує вираз „мамця” замість усталених „мама”, „матуся”, „матінка” та подібних. А в листі до В. Юхимовича зазначає: „Підпустила мама курчат інкубаторських, а квочка їх не приймає, уже й дзьоба їй надрізали – б'є. Отож і матері такі є!” (підкреслення наше. – Я. П.) [10, с. 130]. Лист же до дружини – відвертий в оцінці почуття до матері: „Кто знает, быть может, это ошибка моя, но если так, то это ошибка не разума, а сердца, детского сердца, оледеневшего от того, что возле своей матери он чувствовал себя обузой, помехой, неизбежным несчастьем, с которым надо мириться только потому, что кругом живут люди, – что скажут они?” [13, с. 122]. Як бачимо, Гр. Тютюнник усвідомлює, що це рана дитинства, але навіть у дорослому житті не може змиритись із проступком матері.

Євген Гуцало пригадує, що для Григора зрада матері була ніби живою раною, яка впродовж усього життя так і не загоїлась. У листі Ганни Михайлівни до Григора Тютюнника від 20.01.1978 р. читаємо: „ненада шпигать гришунька я прожила таке тяжке життя що треба жилізних нервів щоб оте все пережувать ну звісно воно тепер і дає про себе знать” [13, с. 222]. У листі від 8.11.1978 р. мати пише: „ну за суп висвятив так шо не забудеця і до смерті ну нічого я прощаю думаєця шо це колись кончиця...” [13, с. 224]. Як бачимо, Григир Тютюнник не втрачав можливості дорікнути матері: чи то за суп, чи за її неграмотність, чи за приземленість думок. Будь-що могло стати приводом для образ і цькування матері.

Ганна Михайлівна сприймала докори сина уже як належне, і лише інколи в листах зізнається про різкість у його вчинках: „а тобі все не таке хіба ж так можна гамселить прямо по голові хай я дурна хай нетерпляча як ти пишеш ну ти міг би м'якше написать а так рубать не треба уже ні почому бить бить скоро все кончиця і не треба буде ні дров нічого не треба а до кого ж мені звертаця як не до своєї дитини...” [13, с. 220]. Видно, що мати за все життя вже втомилась від „ударів у серце” найближчої людини. На жаль, вона вимушена була спокутувати вчинки, скоєні в молоді роки, протягом усього життя. Маємо відзначити, що ці словесні покарання сина були психологічно важчими від фізичних, адже вони були від рідної людини.

Отже, епістолярій є вагомим джерелом вивчення особистості письменника. Як видно з листування, жорстке ставлення матері до сина в дитинстві, аморальна поведінка матері спровокували ненависть до неї і почуття зневаги протягом усього життя. Постійна матеріальна допомога дорослому синові не могла перекрити болісні спогади дитинства. Припускаємо, що складні відносини Гр. Тютюнника з матір'ю знайшли (частково або повністю) своє відображення в художніх творах письменника. Дослідження їхньої кореляції є перспективним науковим проектом, який уможливить розкриття секретів поезики письменника-шістдесятника.

1. *Алексеев М. П.* Письма И. С. Тургенева / М. П. Алексеев // Тургенев И. С. Полное собрание сочинений и писем : в 30 т. / И. С. Тургенев. – М. : Наука, 1978. – Т. 1. – С. 320–346.
2. Вічна загадка любові : Літературна спадщина Григора Тютюнника. Спогади про письменника / [упоряд. А. Шевченко]. – К. : Рад. письменник, 1988. – 495 с.
3. *Коцюбинська М. Х.* Листи і люди: роздуми про епістолярну творчість / М. Х. Коцюбинська. – К. : Дух і літера, 2009. – 584 с.

4. *Курило Л. М.* Епістолярій Олесь Гончара і творча індивідуальність письменника : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.01 „Українська література” / Л. М. Курило. – К., 2006. – 17 с.
5. *Михида С. П.* Модерн d’Ukraine: особистість – мегатекст – поетика / С. П. Михида. – Кіровоград : Поліграф-Сервіс, 2013. – 336 с.
6. *Михида С. П.* Психопоетика українського модерну: Проблема реконструкції особистості письменника : [монографія] / С. П. Михида. – Кіровоград : Поліграф-Терція, 2012. – 352 с.
7. *Нитченко Д. В.* Листи письменників : літературний огляд / Д. В. Нитченко. – Мельбурн : Ластівка, 1992. – 187 с.
8. *Святовець В. Ф.* Епістолярна спадщина Лесі Українки / В. Ф. Святовець. – К. : Вища школа, 1981. – 184 с.
9. *Тарнашинська Л. Б.* Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління: (історико-літературний та поетикальний аспекти) / Л. Б. Тарнашинська. – К. : Смолоскип, 2010. – 632 с.
10. *Тютюнник Г.* Бути письменником: щоденники, записники, листи / Григор Тютюнник ; [передм., упорядкув. О. Неживого]. – К. : Ярославів Вал, 2011. – 440 с.
11. *Тютюнник Г.* Облога : вибрані твори / Григор Тютюнник ; [передм. та примітки В. Дончика]. – 3-тє вид. – К. : ПУЛЬСАРИ, 2005. – 584 с.
12. *Черненко О.* Коли слова оживають. Спомини про Григорія та Григора Тютюнників / Олена Черненко // Вітчизна. – 1999. – № 7–8. – С. 135–139.
13. *Шугай О.* „Усе живе – тепле...”: Нове про Григора Тютюнника / О. Шугай. – К. : Вид. дім „Києво-Могилянська акад.”, 2006. – 226 с.

ЭПИСТОЛЯРИЙ ГРЫГОРА ТЮТЮННИКА: ПРОБЛЕМА ОТНОШЕНИЙ С МАТЕРЬЮ

Яна Викторовна Пархета

parheta@rambler.ru

Аспирантка

Кафедра украинской литературы

Кировоградский государственный педагогический университет

имени Владимира Винниченко

Ул. Шевченко, 1, 25006, г. Кировоград, Украина

Анотация. Анализируется эпистолярий Грыгора Тютюнника с учетом психопоэтикального подхода. Внимание сосредоточено на рассмотрении писем Анны Михайловны к сыну, которые дают возможность проследить зарождение обиды сына к матери и сложных взаимоотношений между ними в последующем, которые были вызваны изменой матери отцу. Проанализированны письма писателя к жене и друзьям. Сделан вывод, что жесткое отношение матери к сыну в детстве, аморальное поведение матери спровоцировали ненависть к ней и чувство пренебрежения в течение всей жизни. Допускаем, что сложные отношения Гр. Тютюнника с матерью нашли отображение в художественных произведениях писателя. Перспективу

исследования усматриваем в корреляции личностного и художественного в мегатексте литератора.

Ключевые слова: Грыгор Тютюнник, епістолярій, психопоетичний підхід, психоструктура личности, едіпов комплекс.

GRYHIR TYUTYUNNYK'S CORRESPONDANCE: THE PROBLEM OF RELATIONS WITH MOTHER

Yana Parheta

parheta@rambler.ru

Department of Ukrainian Literature

*Kirovohrad State Pedagogic university named after Volodymyr Vynnychenko
St. Shevchenko, 1, 25006, Kirovograd, Ukraine*

Abstract. This article attempts to analyze Hryhir Tyutyunnyk' epistolary texts paying attention to psychopoetical approach. Mainly attention focuses on reviewing the letter from Anna Mikhailovna to her son, that allow you to trace the origin of the images of the son to his mother and complex relationships between them in the future, which were caused by the betrayal of mother according to father. Also the letters from writer to his wife and friends were analysed that depicted difficulties in the relationship between Hryhir and Anna Mikhailovna. The study concluded that the rigid attitude of the mother to her son as a child, unethical behavior caused the hatred of the mother and her feelings during all his life. Gr. Tyutyunnyk's correspondence testified that his mother always felt the disapproval of his son and was trying to redeem himself. Permanent financial assistance for the son could not block the painful memories of his childhood. Determined that the correspondence is not only a way of conveying of information, but also a source of intimate inner peace of addressee. Thus, correspondence is an important source for studying writer's personality. We assume that the complex relationship between Hr. Tyutyunnyk and his mother are partially or fully reflected in works of writer's fiction. In future, we see the correlation of personal and artistic in artist's megatext.

Key words: Hryhir Tyutyunnik, correspondence, psychopoetical approach , psychostructure of personality, Edip's complex.

References

1. Alekseev M. P. Pis'ma I. S. Turgeneva. In: Turgenev I. S. *Polnoe sobranie sochinenii i pisem* [Complete works and letters]. Moscow, 1978, vol. 1, pp. 320–346. (in Russian).
2. *Vichna zahadka liubovi: Literaturna spadshchyna Hryhora Tiutiunnya. Spohady pro pys'mennyka* [An eternal mystery of love : is the Literary inheritance of Hryhir Tyutyunnik. Remembrances are about the writer]. Kyiv, 1988, 495 p. (in Ukrainian).
3. Kotsiubyns'ka M. Kh. *Lysty i liudy: rozdumy pro epistoliarnu tvorchoist'* [Letters and people: reflections are about epistolary creation]. Kyiv, 2009, 584 p. (in Ukrainian).
4. Kurylo L. M. *Epistoliarii Olesia Honchara i tvorcha individual'nist'*

- pys'mennyka* [Letters of Oles Gonchar and creative individuality of writer]. Extended abstract of PhD dissertation (Ukrainian literature). Kyiv national university. Kyiv, 2006, 17 p. (in Ukrainian).
5. Mykhyda S. P. *Modern d'Ukraine: osobystist' – mehatekst – poetyka* [Modern d'Ukraine: personality – megatekst – poetics]. Kirovohrad, 2013, 336 p. (in Ukrainian).
 6. Mykhyda S. P. *Psykhopoetyka ukrains'koho modernu: Problema rekonstruktsii osobystosti pys'mennyka* [Psychopoetic of Ukrainian modern: Problem of reconstruction of personality of writer]. Kirovohrad, 2012, 352 p. (in Ukrainian).
 7. Nytchenko D. V. *Lysty pys'mennykiv : literaturnii ohliad* [Letters of writers : to literary review]. Mel'born, 1992, 187 p. (in Ukrainian).
 8. Sviatovets' V. F. *Epistoliarna spadshchyna Lesi Ukraïinky* [Correspondence heritage of Lesya Ukrainian]. Kyiv, 1981, 184 p. (in Ukrainian).
 9. Tarnashyns'ka L. B. *Ukrains'ke shistdesiatnytstvo: profili na tli pokolinnia: (istoryko-literaturnyi ta poetykal'nyi aspekty)* [Ukrainian of the period of the sixties: types are on a background a generation: (historical and literary and poetik's aspects)]. Kyiv, 2010, 632 p. (in Ukrainian).
 10. Tiutiunnyk Hryhir. *Buty pys'mennykom: shchodennyky, zapysnyky, lysty* [To be a writer: diaries, notebooks, letters]. Kyiv, 2011, 440 p. (in Ukrainian).
 11. Tiutiunnyk Hryhir. *Obloha: Vybrani tvory* [Siege: Works are chosen]. Kyiv, 200, 584 p. (in Ukrainian).
 12. Chernenko O. *Koly slova ozhyvaiut'. Spomyny pro Hryhoriia ta Hryhora Tiutiunnykiv* [When words come back to life. Memories are about Hryhorij and Hryhir Tiutiunnyk]. *Vitchyzna*, 1999, no. 7–8, pp. 135–139. (in Ukrainian).
 13. Shuhai O. „*Use zhyve – teple...*”: *Nove pro Hryhora Tiutiunnyka* [„All living – warm...”: New about Hryhir Tiutiunnyk]. Kyiv, 2006, 226 p. (in Ukrainian).

Suggested citation

Parheta Y. Epistoliiarii Hryhora Tiutiunnyka: problema stosunkiv z matiriu [Gryhir Tyutyunnyk's Correspondance: The Problem of Relations with Mother]. *Pytannia literaturoznavstva*, 2014, no. 89, pp. 52–61. (in Ukrainian).

Стаття прийнята до друку 24.11.2014 р.